

зміцнення демократичних принципів та підвищення рівня захисту прав людини в країні, сприяючи її інтеграції до європейської правової спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириченко В. М., Соколенко Ю. М. Загальна декларація прав людини: історико-правові аспекти (до 70-річчя прийняття). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2018. Т. 2, № 36. С. 12–15. URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc36/part_2/5.pdf.
2. United Nations, Commission on Human Rights, Draft Report of the Working Group on Implementation, UN Doc. E/CN.V.53/1947. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/gl9/001/02/pdf/gl900102.pdf>.
3. United Nations, International Conference on Human Rights, Resolution adopted on the Report of the Third Committee, UN Doc. A/RES/2442(XXIII), 1968. URL: <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/244/02/pdf/nr024402.pdf>.
4. United Nations World Conference on Human Rights. Vienna declaration and programme of action. [New York] : United Nations, 1993. 28 с. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/vienna-declaration-and-programme-action>.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 : станом на 19 жовт. 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 : станом на 19 жовт. 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
7. Cheng T.-H. The Universal Declaration at Sixty: Is it Still Right for the United States?. *SSRN Electronic Journal*. 2007. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1007722>.

Дмітров Юрій Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННПП Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри конституційного права
ННПП НАВС, доктор юридичних наук,
доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Проблема захисту прав осіб з інвалідністю набуває все більшої ваги у сучасному світі. Через зростання кількості людей з обмеженими можливостями,

спричинене старінням населення, наслідками конфліктів та поширенням хронічних захворювань, суспільство та держава мають приділяти особливу увагу їхнім потребам і правам. В Україні, як і у багатьох інших країнах, забезпечення рівних прав та інтеграції осіб з інвалідністю залишається серйозним завданням, яке потребує подальшого розвитку та вдосконалення. Історично ці люди часто стикалися з дискримінацією та ізоляцією, а їхні права обмежувалися. Проте в 20-му столітті спостерігалось значне переосмислення ставлення до осіб з інвалідністю завдяки активізації руху за їхні права, що значно підвищило обізнаність суспільства про їхні потреби [1]. Перший міжнародний документ, спрямований на захист основних прав людей з обмеженими можливостями, значно покращив ситуацію. Серед цих документів особливу роль відіграє Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яка забезпечує захист їхніх прав у всіх сферах життя, включаючи право на життя, рівність перед законом, доступ до послуг, освіту, працевлаштування і політичну участь [2]. В Україні ці питання регулюються численними законами та підзаконними актами. Основний із них — закон України "Про основи соціального захисту осіб з інвалідністю", який визначає основні принципи і механізми соціального захисту [2].

Право на життя є фундаментальною нормою і закріплене в статті 10 Конвенції ООН та статті 27 Конституції України [1; 2]. Це право включає не лише фізичне існування, а й можливість вести повноцінне життя. Доступність системи охорони здоров'я є ключовим аспектом цього права. Стаття 25 Конвенції ООН зобов'язує держави забезпечити доступ до якісних медичних послуг для людей з інвалідністю без дискримінації [1]. В Україні це питання регулюється статтею 49 Конституції [2]. Попри наявність правової бази, люди з інвалідністю часто зустрічаються з труднощами у доступі до медичних послуг через фінансові бар'єри, відсутність адаптованих закладів та нестачу кваліфікованих спеціалістів. Крім того, реабілітаційні послуги часто важкодоступні через обмежені державні програми [4].

Право на рівність перед законом — важливий принцип, закріплений як у міжнародних, так і в національних актах. Стаття 1 Конвенції ООН проголошує, що всі особи з інвалідністю мають право на рівність перед законом без дискримінації [1]. В Україні це закріплено у статті 24 Конституції [2]. На жаль, дискримінація все ще поширена у багатьох сферах життя. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації» окреслює як пряму, так і непряму дискримінацію [3]. Доступ до правосуддя є ключовою складовою реалізації права на рівність перед законом. Для людей з інвалідністю він ускладнений фізичними та процедурними бар'єрами. Згідно зі статтею 13 Конвенції ООН, держави повинні забезпечити доступ до правосуддя для осіб з обмеженими можливостями шляхом адаптації процедур та надання необхідної підтримки. Проте в Україні відсутність універсального дизайну судових приміщень та незадовільність процесуальних механізмів заважають реалізації цього права. Правозахисні організації відіграють критичну роль у цій сфері, надаючи безкоштовну правову допомогу, сприяючи змінам у законодавстві та підвищуючи обізнаність про права людей з

інвалідністю [4].

Право на освіту для людей з інвалідністю в Україні є фундаментальним правом кожного, незалежно від фізичних чи психічних особливостей. У країні це право закріплене в Конституції та ряді законів, зокрема в Законі «Про освіту України» [2]. Особливі потреби цих осіб в освітньому процесі передбачають створення спеціальних умов і адаптацію освітнього середовища. Законодавство України гарантує всім людям з інвалідністю рівний доступ до освіти, можливість навчатись відповідно до їхніх індивідуальних потреб і здібностей, а також створення умов для їхнього навчання та розвитку. Закон України «Про освіту» зобов'язує створення інклюзивного освітнього середовища, що забезпечує усім дітям, зокрема тим, хто має особливі освітні потреби, рівні можливості в навчанні. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права людей з інвалідністю підкреслює важливість права на освіту для осіб з обмеженими можливостями і закликає держави-члени забезпечити інклюзивну освіту [5].

Право на працю для людей з інвалідністю є ключовим компонентом їхнього права на рівність. Це закріплено в статті 27 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю [1], яке гарантує рівний доступ до роботи на однакових умовах з іншими. Відповідно до статті 43 Конституції України, кожен має право на працю, яка дозволяє обирати або приймати роботу, що забезпечує засоби до існування [2]. Одним з основних елементів реалізації цього права є заборона дискримінації за ознакою інвалідності. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» забороняє будь-які форми дискримінації в сфері зайнятості, включаючи відмову в працевлаштуванні через інвалідність [3]. На практиці дискримінація може бути як прямою (наприклад, відмова в працевлаштуванні через інвалідність), так і непрямою (встановлення вимог, які неможливі для виконання особою з інвалідністю). Для боротьби з цими явищами Кодекс законів про працю України (стаття 17) вимагає від роботодавців дотримуватися принципів рівності та створювати умови для працевлаштування осіб з інвалідністю. У разі дискримінації можна звернутися до суду або до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [3].

Ще один важливий аспект права на працю – це обов'язок роботодавця адаптувати робочі місця для осіб з інвалідністю. Це передбачено в статті 18 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [2], яка вимагає створення умов праці, що відповідають індивідуальним потребам кожного. Міжнародний досвід, зокрема у ЄС, демонструє ефективність таких підходів. У Європі роботодавцям надаються податкові пільги за працевлаштування людей з обмеженими можливостями або компенсація витрат на адаптацію робочого місця. В Україні теж існують стимули для роботодавців, такі як державне фінансування відповідно до постанов Кабінету Міністрів України [3].

Загалом, стан забезпечення прав осіб з інвалідністю в Україні залишається складним, що створює численні труднощі для цієї групи населення і обмежує їх можливості для повноцінного життя. Хоча існують законодавчі ініціативи, які проголошують рівні права та можливості для всіх громадян, реальність часто

далека від цих декларацій. Дослідження показують системні бар'єри в різних сферах, зокрема в освіті, зайнятості, доступі до медичних послуг та соціальних гарантій [4; 5]. У багатьох випадках, освітні установи не мають належної інфраструктури для навчання дітей з інвалідністю, що призводить до їхньої маргіналізації. На ринку праці люди з інвалідністю стикаються з дискримінацією та обмеженими можливостями для реалізації своїх професійних навичок, що негативно відбивається на їхній економічній незалежності. Крім того, недостатня обізнаність суспільства про права осіб з інвалідністю та відсутність належної інформаційної підтримки призводять до стереотипів і стигми, які ускладнюють інтеграцію цих осіб у суспільство. Відсутність ефективних механізмів моніторингу та оцінки виконання законодавства також погіршує ситуацію, оскільки порушення прав залишаються без належної реакції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. [Електронний ресурс]. Вилучено з : <https://www.un.org/>
2. Конституція України. [Електронний ресурс]. Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Кодекс законів про працю України. [Електронний ресурс]. Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Звіти щодо дотримання прав осіб з інвалідністю. Вилучено з : <https://ombudsman.gov.ua/>
5. Центр прав людини ZMINA. Аналітичні статті про права осіб з інвалідністю. Вилучено з : <https://zmina.ua/>

Дуденко Анастасія Сергіївна,
здобувачка вищої освіти магістра
ННПП Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:
Сьох Катерина Ярославівна,
завідувач кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЖИТЛО УКРАЇНОЮ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Право на житло є одним із фундаментальних прав людини, закріпленим у Конституції України та низці міжнародних актів. У сучасних умовах соціально-економічних викликів, воєнних дій та вимушеного переміщення мільйонів громадян ця проблема набула особливої актуальності. Забезпечення житлових прав є важливим завданням держави, яке вимагає комплексного підходу, включаючи